

Kırım Tatar Millî Meclisi Başkanı:

MUSTAFA ABDÜLCEMİL KIRIMOĞLU İLE MÜLAKAT**Bizim Ahıska**

M. Abdülcemil Kırımoğlu - Yunus Zeyrek.

Sayın Başkanım memleketimize hoş geldiniz. Gıyaben tanımamız 1970’li yıllara gitse de 1993 yılında Almanya’da Frankfurt’ta görüşmüştük. Bunca yıl sonra sizinle Ankara’da görüşmekten dolayı çok sevinçliyim. Zira siz Türk dünyasında hatta bütün insanlık âleminde bir hürriyet sembolü oldunuz. 18 Mayıs 1944 felâketinde ana kucağında sürgüne gittiniz. O günden bugüne bir ömür geçti. Geri doğru bakınca neler düşünüyorsunuz?

Bu sürgün, halkımız için büyük bir facia, büyük bir darbedir. İnsan kaybımız çok oldu. Halkımızın %46’sı, bu sürgün ve onu takip eden birkaç sene içinde öldü. Resmî rakamlara göre 287.000 kişi sürgüne gönderildi. Askerde, şurada burada olanları da sayarsak bu rakamın daha fazla olacağı anlaşılır. Yüz binden çok insan öldü. Halkımızın kültürel varlığı mahvedildi; mezarlarımız ve camilerimiz yok edildi, kitaplarımız yakıldı, ana dilimiz yasaklandı. Hayatta olan birçok şeye sıfırdan başlamak mecburiyetinde kaldık. Yine de şükürler olsun, vatanımıza dönüyoruz. Biz Sovyetler Birliği’nin bir gün mutlaka çökeceğine inanıyorduk fakat bunu bizim görebileceğimizi tahmin etmiyorduk. Şükürler olsun onu gördük.

Siz bir sürgün hayatının çocuğu olarak çok acı günler yaşadınız. Bu şartlar altında sizde millî duygular, memleket duyguları nasıl ve ne zaman başladı?

Biliyorsunuz o zamanlar biz KGB’nin sıkıyönetim rejimine tabiydik. Bir tarafa çıkmak yasaktı. Buna rağmen insanlarımız birbirlerine misafirlige gidiyorlardı. Bu ziyaretlerde sohbet konusu hep vatanımız Kırım olurdu. Çocukluğum böyle bir muhitte geçti, bu konuşmalar arasında büyüdük. Kafamızda, ‘Benim vatanım nerede, buralara nasıl ve niçin geldim?’ gibi sorular zihnimizi meşgul ediyordu. Biz büyüklerimizden soruyorduk, onlar anlatıyordu.

Sovyet döneminde vatana dönüş fikri nasıl teşekkül etti? Nasıl hareket ederek vatana dönüş meş’alesini yaptınız?

Henüz genç yaşta, 18 yaşındayken 1961 yılında millî harekete katıldım. Gizli olarak Kırım Tatar Gençlik Teşkilâtını kurmuştuk. Fakat bu uzun ömürlü olmadı. Liderlerimizi tutuklayıp içeri attılar. Ben de o zamandan itibaren KGB tarafından takip edilmeye başladım.

Kırım’a ilk defa ne zaman ve nasıl geldiniz?

Kırım’a ilk defa 1973 yılında turist olarak geldim. Orada 200-250 Kırımlı aile vardı. Zira Sovyet rejimi, Kırım Tatar millî hareketine katılmamak şartıyla bir kısım hemşehrilerimizin vatana gelip yerleşmesine müsaade etmişti. Bu aslında bizim millî hareketimizi bölmek için verilmiş bir izindi. Onlar da Sovyet rejimine sadık kalmışlardı.

Vatana dönüşünüz nasıl oldu?

Millî hareketimiz, İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesinden ve Stalin’in ölümünden sonra daha da ilerlemeye başladı. Kimseye zor kullanmadık. Sovyet döneminde en demokratik ve güçlü halk hareketlerinden biri bizim hareketimizdi. Ama asıl kararlı hareket tabii ki Gorbaçov döneminde Perestroyka dönemiyle başladı. Vatana dönüş elbette kolay olmadı. Topraklarımızda Rusya’dan gelip yerleşmiş insanlar yaşıyordu ve daha birçok engel vardı. Bütün bunlara rağmen halkımız vatana dönme yolunu tercih etti.

Ne kadar hemşehri vatana döndü? Sürgün yerlerinde ne kadar hemşehri kaldı?

Bugüne kadar 280.000 civarında hemşehrimiz Kırım'a gelip yerleşti. Başta Özbekistan olmak üzere eski sürgün yerlerinde yaşayan 150.000 civarında hemşehrimiz var.

Ahıska Türkleriyle tanıştınız mı? Aynı acı kaderi yaşamış kardeş topluluklar olarak Ahıskalılarla ilgili gözlemlerinizi nelerdir?

Evet, çok iyi biliyorum; Sovyet zamanında Ahıskalılarla sıkı bağlarımız vardı. Fakat ne yazık ki onların millî hareketi bizim kadar kuvvetli olmadı. Ahıskalıların öncüleri, millî hareketi halka yayamadılar. Siyasî bakımdan da insan hakla-

"En büyük amacımız, bütün halkımızı Kırım'da toplamak, burada millî muhtar cumhuriyetimizi kurmaktır. Dinimizi, dilimizi ve millî medeniyetimizi yeniden öğrenmek ve inkişâf ettirmektir."

rı savunucuları ve teşkilâtlarıyla sıkı münasebetler kuramadılar. Belki yanılıyorum ama benim görebildiğim kadarıyla onlar vatana dönmekten ziyade Türkiye'ye yöneldiler. Tabii ki bu onların tercihi. Türkiye iyi ama bize göre herkesin kendi vatani her şeyden önce gelir. 1989'da biz, Volga Almanları ve Ahıska Türkleri ile beraber gösteriler yaptık; daha o zaman bazı Ahıskalıların cebinde Türkiye pasaportu vardı. Hâl böyle olunca vatana dönme hareketi çok kuvvetli olmadı.

Sayın Kırımoğlu, bu kısa fakat anlamlı sohbetten dolayı teşekkür eder, sizlere sağlık ve uğurlar dilerim.

20 Ocak 2011

Mustafa Abdülcemil KIRIMOĞLU

1943 yılında Kırım'da dünyaya geldi. 18 Mayıs 1944 tarihinde topyekûn sürgüne tabi tutulan Kırım Türkleri arasında Özbekistan'ın Andican bölgesine gönderildi. Orta öğrenimden sonra üniversiteye kabul edilmedi; bir fabrikada çalışmaya başladı. 1961'de gizli olarak arkadaşlarıyla beraber Kırım Tatar Millî Gençlik Teşkilâtı'nı kurdu. Bu teşkilâtın öncüleri tutuklandı, Kırımoğlu da işten atıldı. Ziraat Enstitüsü'ne girdiyse de kaleme aldığı bir yazı sebebiyle buradan da çıkarıldı. Artık o bir Sovyet düşmanı olarak damgalanmıştı. 1974'te üçüncü defa tutuklanarak Sibiry'a çalışma kampına gönderildi. Açlık grevi yaptı. Sovyet insan hakları savunucuları, onun sesini hür dünyaya duyurdular. Böylece Kırımoğlu'nun adı Türkiye ve dünyada duyulmaya başladı. 1978'de, TRT radyosu onun sürgünde bulunduğu Sibiry'a'da öldüğünü duyurdu. Üniversite gençliği arasında büyük yankı bulan bu haber üzerine mitingler yapıldı. Mahkemeler ve hapislerden sonra Taşkent'e döndü. Fakat çeşitli suçlamalarla mahkeme, tutuklama ve sürgünler devam etti. 1987'de Kızıl Meydan'da büyük bir gösteri düzenledi. 1989'da Kırım Tatar Millî Hareketi'nin başkanlığına seçildi. Aynı sene vatana dönerek Kırım'ın Bahçesaray şehrine yerleşti. Halen Kırım Tatar Millî Meclisi Başkanı ve Ukrayna Parlamentosunda milletvekilidir.